

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационен труд на Адам Мушиньский на тема “Организация и управление на недържавни институции за перманентно обучение” за даване на образователна и научна степен “доктор на науките” по професионално направление 3.7. „Администрация и управление”, докторска програма „Организация и управление извън сферата на материалното производство”

1. Актуалност и значимост на разработеният в дисертационния труд проблем? Точна ли е оценката на състоянието на решаването му към момента на публикуване на дисертационния труд? Правилно ли е избрана методиката на изследването?

Представеният за обсъждане дисертационен труд е с обем 273 стр. Съдържа увод, пет раздела, заключение, списък на фигури, таблици, използвана литература и пет приложения.

Като цяло работата разглежда сложен теоретически и приложен проблем на образователната политика на Република Полша в период на динамични обществено-икономически промени. Фокусирана е върху отделен, но достатъчно важен за икономиката клон на образователната система, обхващащ обучението през целия живот (перманентно обучение) на полските граждани. Изправен е пред дилемата за централизирано и децентрализирано държавно организиране, финансиране и надзор или пазарно саморегулиране. Съпоставя и анализира тези подходи и аргументира избора на образователния пазар. Предлага модели и принципи за организация в условията на голям метододобивен басейн в страната. Обосновава избора на тази алтернатива с постигната систематическа стабилизация, подобряване на образователните услуги и по-добро задоволяване на потребностите на обучаваните възрастни граждани.

Изследването е в зоната на икономиката на политиката, в която се сблъскват схващанията за политически обосновано държавно финансиране и контрол или пазарно организиране и регулиране на важен сектор на

образователните услуги. Теоретически основания за решаване на този проблем дава Теорията на публичния избор, която преодолява противоречието на дефектите на институционалния регулативизъм (политически интереси, влияние на групи по интереси, разрастваща се бюрокрация) и пазарните провали (външните ефекти, монопола, публичните блага). За нашата страна тази проблематика, макар и поставяна, не е била предмет на задълбочен анализ и публична дискусия. Отсъстват нормативни решения, въпреки някои инициативи в тази посока.

Значимостта на изследвания проблем, както и актуалността на неговото решаване, показана за Р. Полша и валидна за нашата страна е несъмнена. Проучваната проблематика има непреходен характер. Тя нараства в случаите на дефицит на базово образование на младите хора. Очертава стратегическо направление за трансформация на образователната система при тези условия.

Състоянието и интерпретацията на автора за ролята на пазарното регулиране на образователния продукт за възрастни има завършен характер и представлява допълнение и развитие на множество предходни проучвания. Нещо повече, тя представлява особен интерес за нашата национална практика, характеризираща се с висока степен на държавно непазарно регулиране на образователната дейност. Очаквам, че развитието на идеите за пазарно регулиране, вградени в политиката за образованието от позициите на теорията за публичния избор ще придобива и за нашата страна все по-голямо значение.

Приложената методология на изследването включва проучване на дейността на двадесет и четири образователни структури на територията на медодобивния басейн на Легницко воеводство. Авторът си поставя за цел представяне, анализ, диагностика и оценка на функционирането на тези организации. Фокусира се върху юридическото регулиране, мениджърските техники, методите за управление и вземаните решения. Използва метода на обхватоно анкетиране, включващо 43 въпроса насочени към различни сфери на

дейността им. Изпраната методика е напълно приемлива и успешно развита за постигане на поставената цел.

2. Характеристика на естеството и достоверността на материала, върху който се градят приносите на дисертационния труд. Същността и характер на получените приноси.

Естеството и достоверността на теоретическите основания на изследването се основава на проучването на 286 източника, включващи както трудове на класиците на теорията на управлението, така и на съвременни изследователи на практиката за обучение в публичния сектор и бизнеса. Част от цитираните трудове са на латиница, което свидетелства за универсален характер на аргументите и направените изводи.

Достоверността на аprobационния материал за доказване на авторската теза е основана на обхватно анкетно проучване, резултатите от което са публично докладвани в редица авторски публикации. Това гарантира тяхната верификация и непредубеден характер.

Резултатите от изследването обогатяват съществуващите знания за политиката и практиката за обучение на възрастни, по-точно „по време на целия живот“ и стратегическо насочване на образователната система в тази посока в конкретна страна. Отразва практически приложения на научно-приложни резултати за организация на образователната система в условия на конкурентна пазарна среда. Решава традиционен дефицит на връзка на традиционното образование с реалната бизнес практика.

3. Оценка на авторското участие в получаването на приносите в дисертационния труд и на публикациите по него.

Авторското участие в получаване на приносите на дисертационния труд е несъмнено. Това е видно, както от предложените 16 (от които 11 самостоятелни публикации), така и от предложеното от автора изложение за новаторство на

резултатите от изследването. В трудовете са обхванати широк кръг въпроси на управление на образователните институции: квалификационни цели; предприемачество; маркетинг и промоция; организация; техники и стилове на управление; технологии на обучение; стратегическо насочване и др. Те съответстват на реалната проблематика, решавана в дългогодишната кариера на автора като ръководител на Център за обучение в медодобивния басейн.

Публикациите са тясно свързани с приносите на изследователския труд. Трудът прави ясна крачка напред за решаване на поставения проблем и защита на авторската теза като:

- Изяснява теоретичните основи и насоките за развитие на перманентното обучение.
- Предлага критерии и насоки за определяне ефективността за управление на изпълняващите центрове.
- Предлага приложими инструменти за подобряване на управлението и организацията на обучаващите центрове.
- Предлага оценка на ефекта от перманентното обучение върху икономическото развитие на страната.

Особено достойнство на труда е прилагането на количествени отношения и мерки в трудно подаващата се на измерване политико-икономическа системна среда.

4. Оценка на възможностите за използване на получените резултати с препоръки за бъдещото им внедряване.

Резултатите от труда ще стимулират по-нататъшни изследвания в перспективната посока за съчетаване на публичните и пазарни форми за обучение на възрастни. Резултатите от него могат да се използват в образователната сфера, като задълбочават разбиранията и възможностите за управление на сложни социално-икономически системи, както на публично-институционална, така и на пазарна основа.

Авторът предлага анализ на добра практика и актуална стратегическа насока за развитие на националната образователна система. Проучването на резултатите от труда могат да дадат нови идеи, нормативни принципи и практически мерки, които могат да бъдат полезни за администрация на образователната система в нашата страна. Те биха могли да подпомогнат за развитието на концепцията и нормативната база за професионално обучение в страната, насочена за преход към непрекъснатото обучение, не само като ограничен инструмент за професионално обучение на възрастни, а и като стратегическа политика за преход към икономика на знанието.

5. Характеристика на автореферата към дисертационния труд, в която да се отговори на въпроса дали той вярно и точно отразява дисертационния труд?

Авторефератът на труда вярно и точно отразява обхвата и съдържанието на дисертационния труд на автора. Представя публикациите по изследвания проблем и претенциите на автора за приносите на труда.

6. Критични оценки, забележки и препоръки, с мотивирано предложение за насоките на по-нататъшната работа на докторанта за тяхното отчитане с цел подобряване на представения труд. Декларация дали тези критични забележки и препоръки не намаляват качеството и количеството на получените резултати и приноси.

Към работата могат да се отправят следните критични бележки:

- Съпоставяйки анализираниите два подхода за организация на перманентното образование авторът приема първия за организационен, а втория за пазарен. Терминологично по-точно е първият да се определи като държавно или публично-административен, тъй като и двата подхода имат собствена специфична организационна основа. Съществената разлика между

тези подходи е публичния или частен характер на произвежданото образователно благо, от което произтича и нормативното ангажиране на централната или местна администрация за тяхното управление, организиране и контролиране.

- Авторът неточно дефинира предмета на изследване като субект на изследване в дисертационния труд. Изследователски субект е авторът на изследването. Този пропуск е коригиран в автореферата на изследването в съответствие с направените бележки, но не е отразен в докторския труд на автора.

- Предложената йерархия от цели е препоръчително да бъде конкретизирана с решаваните задачи, които произтичат от логическата структура на разделите на изследването и могат да дадат по-добро представяне на изпълнената изследователска работа.

Тези бележки допълват начина на представяне на резултатите от изследването на кандидата. Те не променят оценката за новост, мащабност, значимост и качество на проведеното изследване. Не поставят под съмнение полезните резултати, приноси и перспективи за приложение.

7. Други въпроси, които рецензентът счита за целесъобразно да разгледа трябва да са съпроводени с обяснение за релевантност към разглеждания труд и мотивация за включването им в рецензията.

Нямам допълнителни въпроси към труда, които трябва да бъдат разгледани в рецензията.

8. Мотивирано заключението на рецензията с отговаря на въпроса дали да се присъди, или не образователната и научна степен „доктор” на автора на дисертационния труд.

Представеният за разглеждане докторски труд има характер на иновативно, завършено и съдържателно научно изследване. С него авторът

демонстрира убедително способност да анализира сложни обществени проблемни въпроси. Получените резултати от дисертационния труд съдържат необходимата аргументация на авторската теза и постигат поставените изследователски цели. Приносите от дисертационния труд ми дават основание да приема, че същият отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Р. България и Правилника за неговото прилагане. Предлагам на Уважаемото жури на ВСУ „Черноризец Храбър” да даде научната степен „доктор на науките“ на Адам Мушиньский по професионално направление 3.7. „Администрация и управление”, докторска програма „Организация и управление извън сферата на материалното производство”.

София, 24 юли 2017 г.

Рецензент:.....

/проф. д-р Т. Иванов/